

UR OA:S ARKIV:

OA:s exkursioner till Vörå förr och nu

GUN DAHLVIK & LOTTA FLEMMING

Ostrobothnia Australis (OA) medlemmar ordnade i maj 1933 en exkursion till Vörå med Jacob Tegengren som ciceron. Med på resan var Lydia Eriksson, Margit Levón och Hjördis Lingonblad samt Karl Boucht, Erik Ehrman, Anders Johan Dahl, Emil Sirén, Harry Levón, Jacob Tegengren och Birger Lingonblad, som förde pennan:

> Avfärden skedde kl. 10 minuter före 4 e.m. från Stadsstyrelsegårdens hörn lördagen 20/5 33 med två bilar, en sju personers hyrbil och magister Lydia Eriksons privatbil, benämnd Pontus. Vädret var synnerligen vackert, soligt, varmt och milt, nästan lugnt. Efter en synnerligen angenäm resa med dr. K. Boucht

Figur 1, t.v. Exkurrenterna i Bergby sö 21.5.1933: från vänster Margit Levón, Lydia E. Eriksson, Jacob Tegengren, Hjördis Lingonblad, Anders Johan Dahl, Karl Boucht, Emil Sirén, Harry Levón och Erik Ehrman. Foto: Birger Lingonblad

som skildrare av de genomresta trakterna anlände hyrbilen till Bloms hotell i Vörå, Koskeby, kl. 4.40 e.m. Erikssons bil fick karburatorfel i Gamla Vasa och ankom först kl. 5.35.

Främst besågs det alldeles nya Blomska hotellet ”Central” beläget i hjärtat av Vörå City med Nordiska Föreningsbanken mitt emot. Fullständigt färdigt hade det blivit först i november 1932 och ännu återstod dragandet av den ordinarie vattenledningen 1 600 meter från en källa öster om vägen. Som rör användes på längden genomborrade tallstammar, stockar, vilka tillspetsade i ena ändan insköto i en motsvarande utbuktning, utborrning, i nästa stock. Rörets inre diameter var c. 5 cm. Hotellet var uppfört i två fullständiga våningar med en tredje våning över byggnadens mittparti. I nedersta våningen lågo bl.a. kafé, matsal, stor hall och köket. Andra våningen upptogs främst av de fem resanderummen, alla synnerligen smakfulla och bekväma – alla med särskilt tvättrum och varmt o. kallt vatten, värmeledning m.m. – uppfyllde alla skäliga anspråk på komfort.

Sedan man installerat sig i sina respektive rum företogs kl. 7 e.m. – drygt 1 timme försenade – en exkursion under ledning av bankdirektör Jacob Tegengren. Vägen togs till Grannasberget och längs dess NW rand.

I blandskogen här iakttogs en del fåglar, bl.a. brokiga flugsnapparen och rödhakesångaren. Målet för vandringen var här 3 st ormgranar, 2 av betydande ålder och dimensioner och, meddelade Tegengren, att åtgärder för deras fredande vidtagits. Härifrån fortsattes vandringen över Grannasberget, därifrån den enastående, storartade utsikten över allt ”rågens rike” beundrades – här låg väl halva Vörå synligt under oss. De särskilda byarna utpekades och deras namn tyddes av Tegengren, varvid konstaterades det egendomliga förhållandet att så gott som alla byanamn voro finska. Det strax intill liggande Variberget, Vargberget, – högre än Grannasberget – med sin under byggnad varande skidbacke ägnades nödig uppmärksamhet och beundrades. Det vackra vädret, som rått vid exkursionens början hade så småningom försämrats, himlen hade långsamt mulnat och nu vid nedstigandet från Grannasberget började ett fint, stilla vårregn falla.

Nedanför berget hördes och sågs ett flertal ortolansparvar. *Ribes alpinum, Oxalis acetocella* och *Antennaria dioica* sågs blommade i backen; I Lomby iakt-

Figur 2. Emil Sirén, Margit Levón, Lydia E. Eriksson och Birger Lingonblad håller paus på Grannasberget. Foto: Harry Levón

togs *Polypodium dryopteris* och *phegopteris* med redan rika blad. Under några väldiga flyttblock, rullstensblock, i Lomby c. 300 m söder om Tunis boställe, framplockades musselskalsskärvor av *Tellina balthica* från Lithorinatidens hav. På Tunis boställe besågs härefter en mindre täppa alldeles invid byggnaden där nyligen ett rikt fornfynd av smycken, spjutspets, yxa, kniv, båtnitar, hästskosöm m.m. gjorts. Samtliga saker voro av germanskt ursprung och härstammande c. från 500-talet e. Kr.

Vägen ställdes nu till Kirksal, en bergig kulle där Vörå första kyrka berättas hava stått. Här besågs växtplatsen (i bergsspringor) för den sällsynta *Asplenium septentrionale*. Dessutom sågs *Climacium dendroides* m.m. Under vägen sågs mycket ortolansparvar, buskskvättor, några rapphöns och en hökuggla. Småfåglarna, främst trastarna sjöngo flitigt i duggregnet och t.o.m. lärkan hördes upprepade gånger så sent som kl. 9.10 på kvällen.

Exkursionen avslutades kl. 9.15 på kvällen och deltagarna samlades härefter till kaffe i matsalen kl. 9.40. Under livligt och angenämt samspråk föregick sedan kvällen tills man kl. ½ 2-tiden bröt upp.

Söndagen den 21 maj företogs ånyo en exkursion kl. 9 f.m. Vädret var soligt, men ganska kyligt och blåsigt med rätt frisk N-vind; Senare mulnade det även så

att vädret vid återkomsten kl. 1-tiden var ganska ruskigt. Vägen togs genom Bergby och slutmålet var en låglänt äng N om Mosaholmen, där några par Nordiska gulärlor iakttagits tidigare. Under vägen besöktes Gulddyntkullen, där uppehåll gjordes och Tegengren berättade om de synnerligen rika och enastående fornfynd, som här gjorts. Platsen som torde vara en av de rikaste fornfyndplatserna i vårt land, utgör ett gravfält från folkvandringstiden 500–700 talet e. Kr. men även gravar från 300-talet hava iakttagits. Fynden äro mest av skandinaviskt ursprung, men även ostbaltiska fornföremål hava hittats. Det första fyndet torde hava gjorts 1849 vid grustäkt då en kittel full med silver- och guldföremål och även en mängd orientaliska pärlor framgrävdes. Trots detta fynd fick platsen länge förbliva grustäkt och gjordes härunder även andra fynd. Numera är platsen fridlyst och har ingående undersökts av fackmän.

Härifrån gick vandringen förbi Mosaholmen ut över ängarna. Här iakttogs bl.a. en jorduggla, som troligen hade bo på platsen och lät sig noga betraktas. Nordiska gulärlorna fick man icke se, men under återvägen sågos massor av ortolansparvar och ymnigt med lärkor förekommo, såväl den vanliga som ängspiplärkor. Blommande *Thlaspi arvense, Capsella bursapastoris, Taraxacum* och björk iakttogs. Dessutom beskådades Hålsömsgummans låga och primitiva stuga. Kl. 2 startades återfärden, vilken fullbordades på c. 50 minuter. Hela resan, bil, mat, kaffe och nattkvarter kostade 50 mark per person.

Vi fortsätter färden i nutid genom Vöråbygden.

I augusti 2025 företog OA:s medlemmar en exkursion till Vörå, denna gång med Leif Öling som guide, bistådd av Svea Södergård vid Ehrsparken och Marja-Lena Södergård vid Tegengrengården. Det hade då förflutit 150 år sedan Tegengrens födelse. Lotta Flemming fotograferade och sammanfattade exkursionen till Vörå 2025:

Den sista av OA:s historiska exkursioner med anledning av OA:s 100-årsjubileum gick till Vörå i Jacob Tegengrens fotspår. Exkursionen ordnades i samarbete med Jacob Tegengren-Sällskapet och Oravaisnejdens Natur.

Jacob Tegengren var medlem i OA. Han var bankdirektör och poet med ett stort intresse för arkeologi och ornitologi. Han bodde och iakttog naturen i Vörå och Oravais. Under engagerad guidning besökte vi såväl arkeologiska objekt som naturobjekt som var viktiga för Tegengren.

Figur 3. Gruppfoto med deltagarna: fr.v. Lotta Flemming, Annika Harjula-Eriksson, Gun-Britt Söderblom, Svea Södergård, Mona Burman, Leif Öling, Ditte Smeds-Weijola och Tomas Klemets. Foto: Lotta Flemming

Statyn av Jacob Tegengren står i Vörå centrum och den måste vi se. Vi tog oss också en titt på ”Tegengrens tall” som kallas så eftersom den tack vare honom står kvar idag. I närheten i Lågpelt–Kangasområdet finns rikligt med fornminnen som Tegengren undersökte.

I Vörå centrum klättrade vi upp på Grannasberget. Där studerade vi såväl grekiskinspirerade skulpturer i Ehrsparken som växtligheten på berget. På Grannasberget ställde vi upp oss för traditionell gruppfotografering (ovan). Vi besökte också Tegengrengården där Jacob Tegengren-Sällskapet och Oravaisnejdens Natur håller till.

Vid fågeltornet vid Kimo åmynning kikade vi avslutningsvis på gäss, änder och vadare. Några tranor och en ägretthäger siktades också. Springkorn (*Impatiens noli-tangere*) noterades vid vägen till fågeltornet.

Figur 4. Kimo åmynning. Foto: Lotta Flemming